

सम्पूर्ण - संक्षिप्त - समर्थ

CURRENT AFFAIRS गुरु

UPSC/MPSC मराठी माध्यमात तयारी करणारे विद्यार्थी यांच्या साठी

24th AUGUST 2022

FOR DAILY FREE CURRENT AFFAIRS
Follow Our Youtube Channel

 Guru Deekshaa Marathi

INDEX

DAILY CURRENT AFFAIRS NOTES

24th August 2022

1. - ब्राह्मोस क्षेपणास्त्र बदलः	3
(i) पार्श्वभूमी:	3
(ii) बदलः	3
(iii) भविष्यः	4
2. - भारतातील बेनामी मालमत्ता कायद्याचे तपशीलः	5
(i) बेनामी मालमत्ता म्हणजे काय?	5
(ii) बेनामी व्यवहार म्हणून कोणत्या कृती मानल्या जातात?	5
(iii) 1988 चा बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) कायदा नियंत्रित करतो:	5
(iv) 1988 बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) कायद्यातील सुधारणांमध्ये हे समाविष्ट आहे:	5
(v) बेनामी व्यवहार बंदी दुरुस्ती कायदा 2016:	5
(vi) या दुरुस्त्या का आवश्यक होत्या?	6
3. - माफीच्या याचिकेबद्दलः	7
(i) माफीचे नियमन करणारे कायदे:	7
(ii) बिल्लिस बानो प्रकरणाबाबत :	7
4. - भारतातील बदनामीचा तपशीलः	9
(i) बदनामी म्हणजे नक्की काय?	9
(ii) कायदेशीर आवश्यकता:	9
(iii) सर्वोच्च न्यायालय काय निष्कर्षावर पोहोचले?	9

संपादकीय विश्लेषण 10

1. भारत यूके संबंध: 10

- (i) भारताचे यूकेसोबतचे संबंध अलीकडे कसे बदलले आहेत? 10
- (ii) भारत-ब्रिटन संबंधांच्या विकासामध्ये इतर देशांची काय भूमिका आहे? 10
- (iii) भारत-यूके संबंधांमागील मूल्य: 11
- (iv) भारत आणि ब्रिटनमध्ये मतभेद होण्याची प्रमुख कारणे कोणती होती? 11
- (v) भारत आणि ब्रिटनमधील संबंध कसे मजबूत करता येतील? 12

2. भारतातील 5 जी क्षेत्र: 15

- (i) बदल: 15
- (ii) 5G तंत्रज्ञानाचे उपयोग आणि फायदे: 15
- (iii) 5G तंत्रज्ञानाचे तोटे: 15
- (iv) भारताचे 5G रोलआउट खालील गोष्टींमुळे क्लिष्ट आहे: 15
- (v) भारताचे उपक्रम: 14
- (vi) पुढे जात आहे: 17
- (vii) निष्कर्ष: 17

GURU DEEKSHAA IAS

1. - ब्राह्मोस क्षेपणास्त्र बढलः

GS III

विषय→विज्ञान आणि तंत्रज्ञान संबंधित समस्या

पार्श्वभूमी:

- एकात्मिक मार्गदर्शित क्षेपणास्त्र विकास कार्यक्रम 1980 च्या दशकाच्या सुरुवातीस डॉ. एपीजे अब्दुल कलाम यांनी सुरू केला होता आणि पृथ्वी, अग्नि, त्रिशूल, आकाश यासह विविध प्रकारच्या क्षमता आणि श्रेणींसह विविध मार्गदर्शित क्षेपणास्त्रांची निर्मिती केली. , आणि नाग.
- 1990 च्या दशकाच्या सुरुवातीस, भारताच्या धोरणात्मक नेतृत्वाला कूझ क्षेपणास्त्रांची गरज समजली, जी मार्गदर्शित क्षेपणास्त्रे आहेत जी त्यांच्या बहुतेक उड्डाण मार्गावर जवळजवळ सतत प्रवास करत असताना मोठ्या अंतरावर जड पेलोड वितरीत करतात.
- आखाती युद्धात कूझ क्षेपणास्त्रांच्या वापरामुळे ही गरज प्रामुख्याने स्पष्ट झाली होती.
- संरक्षण संशोधन आणि विकास संस्थेचे (DRDO) प्रमुख डॉ. कलाम आणि त्यावेळी रशियन फेडरेशनचे उप संरक्षण मंत्री एनव्ही मिखाइलोव्ह यांनी 1998 मध्ये मॉस्कोमध्ये आंतरराष्ट्रीय करारावर स्वाक्षरी केली होती.
- परिणामी, ब्राह्मोस एरोस्पेस डीआरडीओ आणि एनपीओ मॅशिनोस्ट्रॉयेनिया (एनपीओएम) द्वारे विकसित केले गेले, एक संयुक्त उपक्रम ज्यामध्ये भारत आणि रशिया प्रत्येकी 50% आहेत.

- 1999 मध्ये, दोन्ही सरकारांनी DRDO आणि NPOM प्रयोगशाळांना रोख रक्कम दिली, ज्याचा वापर त्यांनी क्षेपणास्त्रे तयार करण्यासाठी केला.

बढलः

- दोन टप्प्यातील ब्राह्मोस क्षेपणास्त्राचे बूस्टर इंजिन घन इंधन वापरते.
- विघटन करण्यापूर्वी, क्षेपणास्त्राचा पहिला टप्पा त्याला सुपरसॉनिक वेगाकडे नेतो.
- लिक्विड रॅमजेट किंवा क्षेपणास्त्राचा दुसरा टप्पा तो प्रवास करत असताना त्याचा वेग वाढवतो आणि आवाजाच्या तिप्पट वेगाच्या जवळ आणतो.
- हे क्षेपणास्त्र गुप्त आहे कारण ते वेगवेगळ्या दिशेने प्रवास करू शकते आणि रडारची स्वाक्षरी खूप लहान आहे.
- "फायर अँड विसरा" प्रकारचे क्षेपणास्त्र 15 किमी आणि 10 मीटर इतक्या कमी उंचीवरून लक्ष्य गाठू शकते.
- ब्राह्मोस सारखी कूझ क्षेपणास्त्रे काही अंतरावर प्रक्षेपित केली जातात ज्यामुळे हल्लेखोर बचावात्मक प्रतिकार टाळू शकतात आणि त्यांना "स्टँडऑफ रेंज वेपन्स" म्हणून संबोधले जाते.
- ब्राह्मोसचा उच्च वेग आहे जो सबसोनिक कूझ क्षेपणास्त्रापेक्षा तिप्पट वेगवान आहे, उड्डाणाची श्रेणी 2.5 पट जास्त आहे आणि उच्च श्रेणी आहे.
- सुखोई-३० एमकेआय वापरून सुधारित पल्ल्याच्या ब्राह्मोस क्षेपणास्त्राची अलीकडेच चाचणी घेण्यात आली.
- नुकत्याच लाँच झालेल्या INS विशाखापट्टणमने नुकतेच अत्याधुनिक सी-४ सी ब्राह्मोस प्रकाराची चाचणी केली.

भविष्य:

- बहुआयामी युद्धाच्या विकसित गरजांचा परिणाम म्हणून, ब्रह्मोसमध्ये लक्षणीय प्रगती होत आहे, आणि उच्च श्रेणी, युक्ती आणि अचूकतेसह रूपे तयार करण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत.
- ज्या मॉडेलची आता चाचणी केली जात आहे त्यांची रेंज मूळच्या 290 किमीच्या विरुद्ध 350 किमी पर्यंत आहे.
- हायपरसॉनिक गती आणि त्याहूनही मोठ्या श्रेणी-800 किमी पर्यंतच्या आवृत्त्यांवर काम सुरू आहे.
- याशिवाय, सध्याच्या आवृत्त्यांचा आकार आणि स्वाक्षरी कमी करताना त्यांची कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत.
- स्रोत→ हिंदू

2. - भारतातील बेनामी मालमत्ता कायद्याचे तपशील:

GS II

विषय→भ्रष्टाचार संबंधित मुद्दे

बेनामी मालमत्ता म्हणजे काय?

- बेनामी (नावाशिवाय) मालमत्तेची व्याख्या दुसऱ्या व्यक्तीच्या नावावर घेतलेली स्थावर मालमत्ता म्हणून केली जाते. ज्या व्यक्तीने खरेदी केली ती बेनामदार म्हणून ओळखली जाते आणि मालमत्ता बेनामी मालमत्ता म्हणून ओळखली जाते. ज्या व्यक्तीने वित्तपुरवठा केला तो खरा मालक आहे.

बेनामी व्यवहार म्हणून कोणत्या कृती मानल्या जातात?

- मालमत्तेच्या उदाहरणांमध्ये हलवण्यायोग्य, स्थावर, मूर्त, अमूर्त, कोणताही हक्क किंवा व्याज किंवा कायदेशीर कागदपत्रे समाविष्ट आहेत. परिणामी, बेनामीमध्ये सोने किंवा आर्थिक संपत्ती देखील समाविष्ट होऊ शकते.

1988 चा बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) कायदा नियंत्रित करतो:

- कायदा बेनामी मालमत्ता जप्त करण्याच्या पद्धतींची रूपरेषा देतो आणि बेनामी व्यवहारांना प्रतिबंधित करतो.
- जेव्हा एखादी व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीने खरेदी केलेली किंवा पुरवलेली मालमत्ता संपादन करते किंवा हस्तांतरित

करते, तेव्हा त्याला बेनामी व्यवहार म्हणून ओळखले जाते.

- 2016 बेनामी व्यवहार (निषेध) (सुधारणा) कायद्याचे काय उद्दिष्ट आहे?

1988 बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) कायद्यातील सुधारणांमध्ये हे समाविष्ट आहे:

- संभाव्य कायदेशीर उपायांच्या विस्तृत श्रेणीचा समावेश करण्यासाठी बेनामी व्यवहारांची पुन्हा व्याख्या केली पाहिजे.
- बेनामी व्यवहार वापरण्यासाठी काय दंड आहेत?
- बेनामी व्यवहार हाताळण्यासाठी न्यायाधिकरण आणि निर्णय देणारी संस्था तसेच अपीलपीठ न्यायालय स्थापन करा.
- हे विधेयक बेनामी कायद्यातून कोणत्याही व्यक्तीला सूट देते जे त्यांच्या बेनामी मालमत्ता उत्पन्न प्रकटीकरण प्रणालीद्वारे उघड करतात.
- विधेयकानुसार, "मालमत्ता" म्हणजे जंगम आणि स्थावर, मूर्त आणि अमूर्त अशा दोन्ही गोष्टींचा संदर्भ आहे. मालमत्ता संयुक्तपणे ठेवल्यास, करदात्याने आर्थिक दस्तऐवज सादर करणे आवश्यक आहे.

बेनामी व्यवहार बंदी दुरुस्ती कायदा 2016:

- बेनामी व्यवहारांचे उल्लंघन करणाऱ्यांना दंड आणि 7 वर्षांपर्यंत तुरुंगवासाची शिक्षा होऊ शकते.
- खोटी माहिती पसरवल्यास दंड आणि कमाल पाच वर्षांच्या तुरुंगवासाची शिक्षा आहे.

- बिनामी मालमत्तेचे सरकारी जप्ती नुकसान भरपाईशिवाय परवानगी आहे.
- प्रारंभिक अधिकारी ती मालमत्ता ताब्यात ठेवण्याचा आदेश देऊ शकतो. आरंभ करणारा अधिकारी नंतर परिस्थिती निर्णय अधिकार्याकडे पाठवू शकतो, जो पुराव्याचा विचार करेल आणि निर्णय घेईल.
- अपीलीय न्यायाधिकरण निर्णय देणाऱ्या संस्थेने दिलेल्या निकालांविरुद्ध अपीलांची सुनावणी करते. अपीलीय न्यायाधिकरणाने दिलेल्या निर्णयाबाबत उच्च न्यायालय अपीलांवर सुनावणी करू शकते.

या दुरुस्त्या का आवश्यक होत्या?

- बेनामी व्यवहारांचे प्रभावीपणे गुन्हेगारीकरण करण्यासाठी आणि त्यामुळे अनैतिक वर्तनाद्वारे कायदा मोडण्यास परावृत्त करणे, केंद्र सरकारला कायदेशीर मार्गाने बेनामी मालमत्ता जप्त करण्याची परवानगी देणे.
- बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) दुरुस्ती विधेयक देशांतर्गत काळ्या पैशाला रोखण्यासाठी विकसित केले गेले.

- स्रोत→ इंडियन एक्सप्रेस

GURU DEEKSHAA IAS

3. - माफीच्या याचिकेबद्दल:

GS II

विषय→न्यायव्यवस्थेशी संबंधित मुद्दे

➤ संदर्भ:

- अलीकडे, 2014 च्या ऐवजी 1992 च्या माफी धोरणाचा वापर करून, गुजरात सरकारने स्थापन केलेल्या आयोगाने बिल्किस बानो प्रकरणातील सर्व 11 प्रतिवादींना सोडले.

माफीचे नियमन करणारे कायदे:

- 1894 च्या तुरुंग कायद्यानुसार, माफी ही "कारापुरती अंमलात असलेल्या नियमांची एक प्रणाली आहे ज्यांना गुण देण्याचे निर्देश दिले जातात आणि परिणामी तुरुंगवासातील कैद्यांची शिक्षा कमी होते."
- राज्यघटनेच्या सातव्या अनुसूचीमधील राज्य सूचीनुसार, कारागृहांचे व्यवस्थापन आणि प्रशासन करण्यासाठी राज्य सरकारे जबाबदार आहेत.
- मानवी हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी आणि फौजदारी न्याय व्यवस्थेची पुनर्रचना करण्याचे राज्याचे प्रयत्न मोठ्या प्रमाणात माफीसाठीच्या कायद्यात दिसून येतात.
- कायद्याद्वारे मान्यताप्राप्त माफीच्या तीन वेगवेगळ्या श्रेणी आहेत: वैधानिक, घटनात्मक आणि तुरुंगातील मार्गदर्शक तत्वांनुसार मिळालेल्या.
- घटनेचे कलम 72 राष्ट्रपतींना माफी देण्याचा अधिकार देते, तर घटनेचे कलम 161 राज्यपालांना समान अधिकार प्रदान करते.
- फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम 432 नुसार, "संबंधित सरकारला" कैद्याची शिक्षा सुधारण्याचा किंवा पुढे ढकलण्याचा अधिकार आहे.

- फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम 433A नुसार, ज्या कैद्याला फाशीची शिक्षा ठोठावण्यात आली आहे आणि ज्याची फाशीची शिक्षा कलम 433 नुसार जन्मठेपेत बदलली आहे, त्याला 14 वर्षांपूर्वी सोडता येत नाही.
- दिल्ली विशेष पोलिस आस्थापनेद्वारे किंवा सीआरपीसी व्यतिरिक्त केंद्रीय कायद्यांतर्गत गुन्ह्याचा शोध घेतलेल्या इतर कोणत्याही एजन्सीद्वारे तपासल्या गेलेल्या प्रकरणांमध्ये, राज्यांना फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम 435 नुसार केंद्र सरकारशी संवाद साधणे आवश्यक आहे. कोणतीही कृती.
- डी. कृष्ण कुमार विरुद्ध तेलंगणा राज्यामध्ये, उच्च न्यायालयाने निर्णय दिला की, माफीच्या दाव्यावर निर्णय घेण्यापूर्वी, सक्षम प्राधिकारी विद्यमान न्यायाधीशांना अर्ज मंजूर करावा की नाकारला जावा याविषयी त्यांचे मत विचारू शकेल. अशा निर्णयासाठी त्यांचे तर्क.

बिल्किस बानो प्रकरणाबाबत :

- 2002 मध्ये गुजरातमध्ये गोध्रा नंतरच्या जातीय दंगली दरम्यान, बिल्किस बानो, जी 21 वर्षांची आणि पाच महिन्यांची गर्भवती होती, तिच्या कुटुंबासह पळून जाण्याचा प्रयत्न करत असताना तिच्यावर क्रूरपणे सामूहिक बलात्कार करण्यात आला.
- तिच्यावर जमावाने केलेल्या हल्ल्यात तिच्या 3 वर्षांच्या मुलीसह कुटुंबातील 14 जणांचा मृत्यू झाला.
- बिल्किस बानोला नग्न आणि निर्जीव जमावाने सोडून दिले कारण त्यांना वाटले की ती गेली आहे, परंतु तिच्यावर झालेल्या क्रूरतेचा बदला घेण्यासाठी ती वाचली.
- स्रोत→ इंडियन एक्सप्रेस

4. - भारतातील बदनामीचा तपशील:

GS II

विषय→भारतीय कायदे

बदनामी म्हणजे नक्की काय?

- एखाद्या विशिष्ट व्यक्ती, कंपनी, वस्तू, गट, सरकार, धर्म किंवा देशाच्या प्रतिष्ठेला हानी पोहोचवणाऱ्या खोट्या विधानाच्या प्रसाराला बदनामी म्हणून संबोधले जाते.
- बदनामी ही भारतात गुन्हेगारी आणि नागरी दोन्ही चूक आहे.
- त्यांच्या वैविध्यपूर्ण ध्येयांमुळे, दोघे एकमेकांपासून भिन्न आहेत.
- फौजदारी कायदा गुन्हेगाराला शिक्षा करण्याचा आणि भविष्यातील गैरवर्तनास प्रतिबंध करण्याचा प्रयत्न करतो, परंतु नागरी कायदा वारंवार नुकसान भरपाईच्या माध्यमातून चुकांचे निवारण करण्यास परवानगी देतो.

कायदेशीर आवश्यकता:

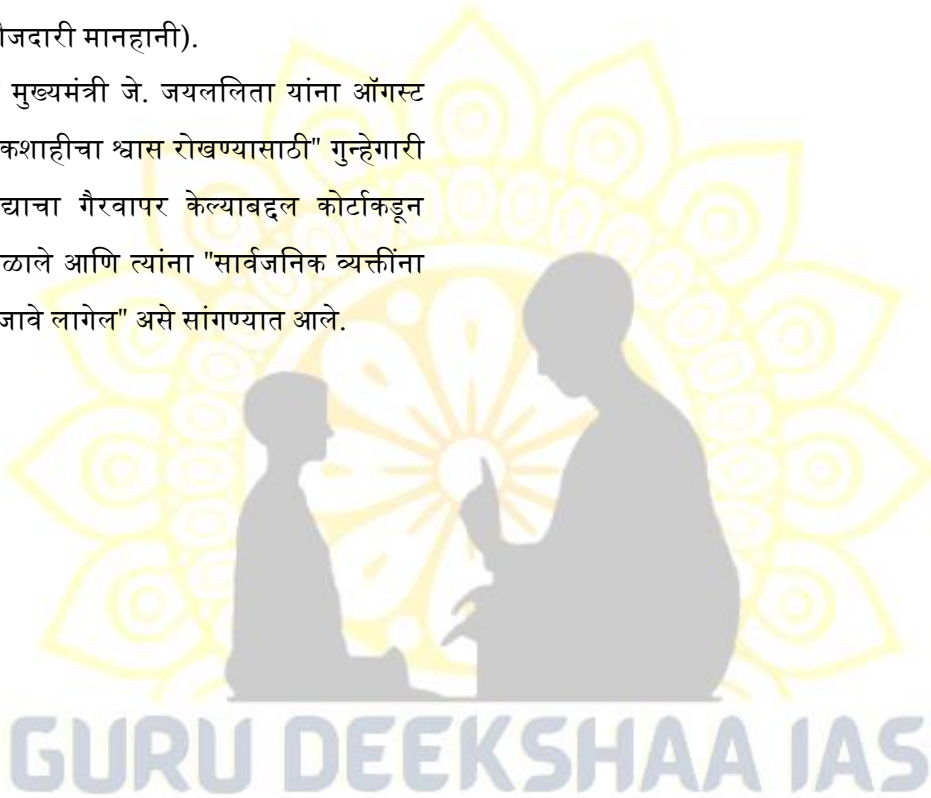
- भारतीय दंड संहितेचे कलम ४९९ स्पष्टपणे गुन्हेगारी मानहानी हा गुन्हा (IPC) म्हणून परिभाषित करते.
- नागरी मानहानीचा आधार टोर्ट कायदा आहे (कायद्याचे क्षेत्र जे चुकीची व्याख्या करण्यासाठी कायद्यावर अवलंबून नसते परंतु केस कायद्याच्या सतत वाढत्या भागातून चूक काय आहे हे परिभाषित करते).

- कलम 499 नुसार, मानहानी हे बोललेले किंवा लिखित शब्द, चिन्हे किंवा इतर दृश्यमान प्रतिनिधित्वाचे रूप घेऊ शकते:
- अपवाद कलम 499 मध्ये देखील नमूद केले आहेत. यामध्ये सार्वजनिक सेवकांच्या कृतींबद्दल "सत्याचा आरोप", सार्वजनिक समस्येमध्ये सामील असलेल्या प्रत्येकाची कृत्ये आणि सार्वजनिक कामगिरीचे प्रमाण समाविष्ट आहे, या सर्व गोष्टी सार्वजनिक केल्या पाहिजेत कारण ते "लोककल्याणासाठी" आवश्यक आहेत.
- जो कोणी दुसऱ्या व्यक्तीची बदनामी करतो त्याला आयपीसीच्या कलम 500 अंतर्गत दोन वर्षांपेक्षा जास्त काळ कारावास, दंड किंवा दोन्ही शिक्षा होऊ शकतात.
- जेव्हा गुन्हेगारी तरतुदी वापरल्या गेल्या तेव्हाच लोकांना त्रास दिला गेला.
- केसच्या गुणवत्तेची पर्वा न करता, भारतीय कायदेशीर कार्यपद्धती इतकी तयार केली गेली आहे की प्रक्रिया स्वतःच शिक्षा भोगत आहे.
- विरोधकांचे म्हणणे आहे की अशा चुकीच्या चुका सुधारण्यासाठी केवळ नागरी बदनामी पुरेसे आहे आणि मानहानीच्या विरुद्धचे कायदे लोकांच्या भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याच्या मूलभूत अधिकारांचे उल्लंघन करतात.
- कारण ते राज्याला मीडिया आणि राजकीय प्रतिस्पर्ध्यांविरुद्ध स्व-सेन्सॉरशिप आणि आत्म-नियंत्रण तैनात करण्यास सक्षम करते, गुन्हेगारी बदनामी समाजासाठी वाईट आहे.

सर्वोच्च न्यायालय काय निष्कर्षावर पोहोचले?

- सुब्रमण्यम स्वामी विरुद्ध. युनियन ऑफ इंडिया (2014) मध्ये, न्यायालयाने कलम 499 आणि 500 च्या घटनात्मकतेचे समर्थन करताना प्रतिष्ठेचा आणि प्रतिष्ठेच्या जीवनाचा कोणाचाही मूलभूत अधिकार "केवळ दुसऱ्या व्यक्तीला त्याचे स्वातंत्र्य मिळू शकते म्हणून नष्ट करता येत नाही" यावर जोर दिला. भारतीय दंड संहितेचा फौजदारी मानहानी).
- तामिळनाडूच्या मुख्यमंत्री जे. जयललिता यांना ऑगस्ट 2016 मध्ये "लोकशाहीचा श्वास रोखण्यासाठी" गुन्हेगारी मानहानी कायद्याचा गैरवापर केल्याबद्दल कोर्टाकडून कडक इशारे मिळाले आणि त्यांना "सार्वजनिक व्यक्तींना टीकेला सामोरे जावे लागेल" असे सांगण्यात आले.
- **स्रोत→ हिंदू**

संपादकीय विश्लेषण

1. भारत यूके संबंध:

- भारताच्या यूकेसोबतच्या संबंधांची सद्यस्थिती ही दोन्ही राष्ट्रांच्या भविष्याबाबत मनात रुजलेल्या निराशावादाच्या विपरीत आहे.
- वसाहतवादाच्या गंभीर परिणामांमुळे, पूर्वी दोन्ही बाजूंना तार्किक संबंध प्रस्थापित करणे आव्हानात्मक होते. तथापि, भारत आणि यूके यांच्यात अलीकडे भावना आणि रागविरहित विधायक आणि व्यावहारिक संभाषण सुरू झाले आहे.
- ब्रिटीश आणि भारतीय परराष्ट्र मंत्र्यांच्या मार्गदर्शनाखाली 2030 पर्यंत द्विपक्षीय संबंधांमध्ये परिवर्तन करण्यासाठी दोन्ही नोकरशाही एक रोडमॅपवर सहयोग करत आहेत.

भारताचे यूकेसोबतचे संबंध अलीकडे कसे बदलले आहेत?

- युक्रेनमधील परिस्थितीमुळे निर्माण झालेल्या आव्हानांनंतरही, 2021 मध्ये सर्वसमावेशक धोरणात्मक भागीदारीवर स्वाक्षरी केल्यामुळे भारत-यूके संबंध अधिक दृढ होत आहेत.
- भारत-यूके संबंधांसाठी 2030 चा रोडमॅप देखील विकसित करण्यात आला, ज्यामध्ये प्रामुख्याने परस्पर भागीदारीची उद्दिष्टे आहेत.
- रशियन आक्रमणाचा सामना करण्यासाठी आणि देशावरील जगाचे धोरणात्मक अवलंबित्व कमी करण्यासाठी यूकेच्या परराष्ट्र सचिवांनी त्यांच्या अलीकडील भेटीदरम्यान आक्रमकांना रोखण्यासाठी

लोकशाहीने एकत्रितपणे काम करण्याच्या महत्वावर जोर दिला.

- सचिवांनी द्विपक्षीय संरक्षण व्यापार आणि सहकार्य तसेच ऑनलाइन सुरक्षितता वाढविण्यावर संभाषणाचा विस्तार केला.
- भारत आणि यूके या दोन्ही देशांमधील ऑनलाइन पायाभूत सुविधांचे संरक्षण करण्यासाठी नवीन सहयोगी सायबर सुरक्षा कार्यक्रमाचे अनावरण केले जाणार आहे.
- भारत आणि ब्रिटन उदघाटन स्ट्रॅटेजिक टेक डायलॉग, उद्योगमुख तंत्रज्ञानावरील मंत्रिस्तरीय चर्चेत सहभागी होतील.
- त्यामुळे दोन्ही राष्ट्रांमधील सागरी संबंध अधिक दृढ होतील. यूके भारताच्या इंडो-पॅसिफिक महासागर उपक्रमात सामील होईल आणि दक्षिणपूर्व आशियातील सागरी सुरक्षा मुद्द्यांवर प्रमुख भागीदार बनेल.
- जानेवारी 2022 मध्ये, भारत आणि यूके यांच्यात एक प्राथमिक मुक्त व्यापार करार झाला.
- दोन्ही बाजूंच्या तांत्रिक तज्ञांनी 26 धोरण क्षेत्रांमध्ये 32 हून अधिक सत्रांचा समावेश केल्यामुळे, पाचव्या- (यूके) आणि जगातील सहाव्या-सर्वात मोठ्या अर्थव्यवस्था (भारत) यांच्यातील वाटाघाटींनी पूर्ण करार सुरक्षित करण्यासाठी तुलनात्मक आकांक्षा दाखवल्या.

भारत-ब्रिटन संबंधांच्या विकासामध्ये इतर देशांची काय भूमिका आहे?

- यूएस: भारत आणि यूके यांच्यातील द्विपक्षीय संबंधांच्या परिवर्तनासाठी अमेरिका महत्त्वपूर्ण आहे. वाढत्या जागतिक शक्ती आणि इंडो-पॅसिफिकमधील अत्यावश्यक भागीदार म्हणून ओळखले गेल्याने भारताने पुन्हा यूकेचे लक्ष वेधले.

- जागतिक व्यवस्थेत भारताचे वेगाने विस्तारणारे सापेक्ष वजन प्रथम अमेरिकेने ओळखले. अमेरिकेने 20 व्या शतकाच्या अखेरीस भारताच्या उदयास पाठिंबा देण्याचे धोरण सुरू केले आणि या आशेने की अधिक शक्तिशाली भारत आशिया आणि उर्वरित जगामध्ये अमेरिकेच्या हितांना लाभ देईल.
- चीन: अमेरिकेने भारताच्या उदयास मदत करण्यासाठी धोरणात्मक निवड केली कारण चीनचे आशियावर वर्चस्व असण्याच्या धोक्याची जाणीव होती.
- यूके आणि चीनमध्ये गेल्या 20 वर्षांपासून उत्कृष्ट द्विपक्षीय संबंध आहेत; 2015 मध्ये, माजी राष्ट्रपतीने चीनशी संबंधांमध्ये "सुवर्ण दशक" घोषित केले.
- तथापि, चीनच्या विस्तारवादी आकांक्षांना आणि अमेरिकेच्या चिनी सामर्थ्याशी संघर्षाला प्रतिसाद म्हणून, यूकेने स्वतःचे "इंडो-पॅसिफिक टिल्ट" सुरू केले आणि भारताने पुन्हा एकदा एक महत्त्वपूर्ण सहयोगी म्हणून काम केले.

- जागतिक स्तरावर एक प्रमुख सहभागी म्हणून स्वतःला स्थापित करण्याच्या प्रयत्नात, ब्रिटन इंडो-पॅसिफिकच्या विकसनशील अर्थव्यवस्थांमध्ये संधी मिळवण्याचा प्रयत्न करत आहे.
- ब्रिटीशांचे भारताशी मजबूत संबंध असल्यास हे लक्ष्य साध्य करण्यासाठी ते अधिक चांगल्या स्थितीत असतील.
- भारताच्या मते, यूके ही इंडो-पॅसिफिकमधील एक प्रादेशिक शक्ती आहे, ज्याचे केनिया, सिंगापूर, बहरीन, ओमान आणि ब्रिटिश हिंदी महासागर प्रदेशात नौदल तळ आहेत.
- भारताचा नूतनीकरणक्षम ऊर्जेचा वापर वाढवण्यासाठी, ब्रिटनने ब्रिटिश आंतरराष्ट्रीय गुंतवणूक निधीमध्ये £70 दशलक्ष योगदान देण्याचेही सांगितले आहे. यामुळे या प्रदेशात सौर ऊर्जेचा विस्तार आणि अक्षय ऊर्जेसाठी पायाभूत सुविधा निर्माण होण्यास मदत होईल.
- भरपूर श्रमाची गरज असलेल्या निर्यातीसाठी शुल्क सवलतींसोबतच, भारताने आपल्या औषधी, कृषी आणि मत्स्य उत्पादनांसाठी साध्या बाजारपेठेतील प्रवेशासाठी जोर दिला आहे.

भारत-यूके संबंधांमागील मूल्य:

- UK साठी: 2015 मध्ये भारत आणि UK यांच्यातील संरक्षण आणि आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा भागीदारीवर स्वाक्षरी केल्यानुसार, बाजारातील वाटा आणि संरक्षण या दोन्ही बाबतीत भारत हा इंडो-पॅसिफिक प्रदेशातील प्रमुख भागीदार म्हणून यूकेसाठी महत्त्वपूर्ण आहे.
- भारतासोबतचा FTA जो यशस्वीरित्या पूर्ण झाला तो ब्रिटनच्या "ग्लोबल ब्रिटन" बनण्याच्या उद्दिष्टांना चालना देईल, कारण देश ब्रेक्झिटपासून युरोपबाहेरील बाजारपेठांमध्ये विविधता आणण्याचा प्रयत्न करत आहे.

भारत आणि ब्रिटनमध्ये मतभेद होण्याची प्रमुख कारणे कोणती होती?

- वसाहतवादी प्रिझमनुसार ब्रिटनशी भारताच्या उत्तर-वसाहत संपर्कात अनेक विरोधाभास आहेत. भारतातील दीर्घकालीन उत्तर-वसाहतिक वैमनस्य आणि उपखंडात विशेष स्थान मिळवण्यासाठी ब्रिटनच्या तर्कहीन मागणीचा परिणाम म्हणून संघर्ष सतत सुरू झाला.
- शीतयुद्ध आणि फाळणीच्या वारशामुळे दोन्ही देशांमधील दीर्घकालीन युती करणे अधिक आव्हानात्मक बनले होते.

- तथापि, या प्रदेशात आणि जगभरातील अलीकडील उलथापालथी सहयोगी सहभागासाठी एक नवीन आधार प्रदान करतात.
- भारत आणि युनायटेड किंगडम यांच्यातील संबंधही पाकिस्तानमुळे लक्षणीयरीत्या बाधित झाले आहेत, असे पाकिस्तानींचे मत आहे. ब्रिटीश सरकारने पाकिस्तानला पाठिंबा दिल्याने भारतात चिंतेचे वातावरण आहे.
- दक्षिण आशियामध्ये "भारत प्रथम" धोरणाला समर्पित असलेल्या अमेरिका आणि फ्रान्सच्या विरोधात, यूके तरीही भारतासाठी पुन्हा जागृत झालेला उत्साह आणि पाकिस्तानकडे झुकलेल्या ऐतिहासिक झुकण्याच्या जडत्वात फाटलेले आहे.
- ब्रिटनचे देशांतर्गत राजकारण: ब्रिटनच्या देशांतर्गत गतिशीलतेमुळे वारंवार भारतासोबतचे संबंध बिघडतात.
- दिल्लीत एक सामान्य समज होती की मजूर पक्षाने भारताला पाठिंबा दिला तर कॅन्झर्व्हेंटिव्ह पक्षाने नाही. जरी हा दृष्टिकोन पूर्णपणे चुकीचा निघाला, तरीही भारताविषयी वैर कायम राहिले.
- काश्मीरसारख्या भारतातील अंतर्गत बाबींवर मजूर पक्ष आक्रमक झाला आहे.

भारत आणि ब्रिटनमधील संबंध कसे मजबूत करता येतील?

- युरोपमधून बाहेर पडल्यानंतर ब्रिटनने आपल्या ऐतिहासिक दुव्यांचा पुरेपूर वापर केला पाहिजे. UK ला मिळू शकणाऱ्या सर्व सहयोगी देशांची गरज आहे आणि देशाच्या सर्वोच्च राजकीय आणि आर्थिक उद्दिष्टांपैकी एक म्हणजे निःसंशयपणे उदयोन्मुख भारत.
- इंडो-पॅसिफिक तसेच जागतिक स्तरावर धोरणात्मक आणि संरक्षण मुद्द्यांवर त्यांचे सहकार्य अधिक दृढ करण्यासाठी, भारत आणि यूके त्यांच्या ऐतिहासिक

विवादांवर मात करण्यासाठी आणि मजबूत संवाद साधण्यासाठी समर्पित आहेत.

- दुसरीकडे, ब्रिटनशी संबंध ठेवताना भारत बचावात्मक आहे आणि यापुढे राहणार नाही कारण भारतीय अर्थव्यवस्था काही वर्षांत यूकेच्या तुलनेत मागे जाईल असा अंदाज आहे.
- जगातील पाचव्या क्रमांकाची अर्थव्यवस्था, UN सुरक्षा परिषदेचा कायमस्वरूपी सदस्य, जागतिक वित्त आणि तांत्रिक नवकल्पना केंद्र आणि सायबरस्पेसमधील एक शक्तिशाली शक्ती म्हणून, ब्रिटनने ही पदे कायम राखली आहेत. हे परदेशात मोठ्या प्रमाणात लष्करी उपस्थितीचे आदेश देते आणि लक्षणीय राजकीय वर्चस्व राखते.
- भारताला या ब्रिटीश फायद्यांचा वापर आपल्या सामरिक फायद्यासाठी करायचा असेल तर त्याला अधिक प्रयत्न करावे लागतील.
- ब्रिटनच्या पंतप्रधानांची आगामी भारत भेट सतत बदलत असलेल्या आंतरराष्ट्रीय व्यवस्थेमध्ये त्या देशाच्या स्थानाच्या महत्त्वावर जोर देते कारण ते येत्या काही महिन्यांत अनेक जागतिक नेत्यांना भेटण्याची आणि 2023 मध्ये G20 अध्यक्षपदाची सूत्रे हाती घेण्याची तयारी करत आहे.
- भारत आणि यूके यांच्यातील एफटीए वाटाघाटींची प्रगती हा आगामी दौऱ्यासाठी लक्ष देणारा प्राथमिक विषय असावा.
- संबंधांची पुढील सीमा म्हणून काम करू शकणारे सहकार्याचे अलीकडील क्षेत्रांपैकी एक म्हणजे फिनटेक. इतर अलीकडील क्षेत्रांमध्ये बाजार नियमन, शाश्वत आणि हरित वित्त आणि सायबर सुरक्षा यांचा समावेश आहे.

2. भारतातील 5 जी क्षेत्र:

बद्दल:

- वायरलेस कम्युनिकेशन तंत्रज्ञानाची पाचवी पिढी (5G) अत्यंत उच्च विश्वसनीयता, मोठे रेडिओ बँड आणि 10 Gbps पर्यंत (4G च्या 20 पट) वेग प्रदान करते.
- IEEE 802.11ac ब्रॉडबँड नेटवर्किंग मानक हा त्याचा पाया आहे. तथापि, त्या ठिकाणी कोणताही अधिकृत बँचमार्क नाही.
- अंतिम 5G मानक आंतरराष्ट्रीय दूरसंचार संघ (ITU) द्वारे विकसित केले जाईल.

5G तंत्रज्ञानाचे उपयोग आणि फायदे:

- 5G च्या लाइटनिंग-फास्ट स्पीडसह, HD व्हिडिओ, चित्रपट आणि गेम तसेच इतर उच्च-बँडविड्थ मनोरंजन द्रुतपणे डाउनलोड करणे शक्य आहे.
- हे व्यावसायिक हेतूसाठी हाय-स्पीड डेटा सेवा वापरण्यास सक्षम करते.
- हे बँकिंग आणि हेल्थकेअर सारख्या महत्त्वपूर्ण अनुप्रयोगांना सक्षम करते.
- हे दैनंदिन जीवनात कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) समाविष्ट करणे सोपे करेल. हे ड्रायव्हरलेस कारना म्युझिक अपग्रेड्स, सॉफ्टवेअर अपडेट्स आणि नेव्हिगेशनल माहिती क्लाउड सर्व्हिसेसवरून त्वरीत डाउनलोड करण्यास सक्षम करेल. याव्यतिरिक्त, वाहनांना एकमेकांशी संवाद साधणे सोपे होईल जेणेकरून ते एकमेकांपासून सुरक्षित अंतर ठेवू शकतील, ज्यामुळे रहदारी आणि कार अपघातांची संख्या कमी होईल.

- स्मार्ट उपकरणांना कार्यक्षमतेने डेटाची देवाणघेवाण करणे शक्य करून ते इंटरनेट ऑफ थिंग्स (IoT) इकोसिस्टमला मदत करेल.
- वेगवान वाढीमुळे डिजिटल वाढ होते, जी जीडीपी वाढवते आणि देशासाठी नोकऱ्या वाढवते.
- टेलिमेडिसिनच्या क्षेत्रात 5G च्या तात्काळ व्हिडिओ आणि डेटा ट्रान्सफर क्षमतांबद्दल धन्यवाद, रोबोटिक स्केलपेलचा वापर करून शस्त्रक्रिया दूरस्थपणे केली जाऊ शकते.
- 5G मोबाइल तंत्रज्ञान व्हर्चुअल रिवॅलिटी (VR) आणि ऑगमेंटेड रिवॅलिटी सारखे नवीन इमर्सिव्ह अनुभव आणू शकते कारण त्यात जलद, अधिक विश्वासाह डेटा दर, कमी विलंबता आणि कमी प्रति बिट (AR) किंमत आहे.

5G तंत्रज्ञानाचे तोटे:

- तंत्रज्ञानाची व्यवहार्यता हा सतत संशोधनाचा विषय आहे.
- जगातील बहुसंख्य भागात आढळणाऱ्या उप-तंत्रज्ञानाच्या पायाभूत सुविधा लक्षात घेता, या स्केलचा वेग (10,000 Mbps) मिळवणे कठीण आहे.
- अनेक जुनी उपकरणे 5G सह कार्य करणार नाहीत. परिणामी, त्यांच्या जागी नवीन स्थापित करणे आवश्यक आहे.
- 5G साठी महागड्या पायाभूत सुविधा निर्माण केल्या जात आहेत.
- गोपनीयता आणि सुरक्षा समस्यांचे अद्याप निराकरण झालेले नाही.

भारताचे 5G रोलआउट खालील गोष्टींमुळे क्लिष्ट

आहे:

- फायबरवरील कनेक्टिव्हिटीसाठी भारताचा बँकहॉल 5G मध्ये संक्रमणासाठी अपुरा आहे. मुख्य एक्सचेंज सेल टॉवर स्थानांशी बँकहॉल नेटवर्कद्वारे जोडलेले आहे. 80% साइट मायक्रोवेव्ह बँकहॉलद्वारे जोडल्या गेल्या आहेत, ज्यात उच्च विलंबता आणि मर्यादित क्षमता आहे, तर भारतातील केवळ 20% सेल साइट्स फायबर कनेक्टिव्हिटीद्वारे जोडल्या गेल्या आहेत, ज्यात कमी विलंबता आणि अमर्याद क्षमता आहे.
- बहुसंख्य 5G तंत्रज्ञान विकासासाठी जबाबदार असलेल्या विशिष्ट परदेशी टेलिकॉम OEMs (मूळ उपकरणे उत्पादक) वर मेक इन इंडिया निर्बंध हे स्वतःच एक आव्हान आहे.
- जुनी उपकरणे नवीन, अधिक महाग उपकरणांनी बदलणे आवश्यक आहे कारण 5G तंत्रज्ञानासाठी त्यांच्याकडे सर्वात अद्ययावत गियर असणे आवश्यक आहे (कमी उत्पन्न असलेल्या लोकांसाठी अवांछित).
- उच्च स्पेक्ट्रम किमती: जागतिक सरासरीच्या तुलनेत भारत 5G स्पेक्ट्रमसाठी जास्त पैसे देतो. यामुळे रोखीची कमतरता असलेल्या भारतीय दूरसंचार कंपन्यांना त्रास होईल.
- 5G तंत्रज्ञानाचा अवलंब वेगवान करण्यासाठी भारतीय 5Gi मानक आणि जागतिक 3GPP मानक यांच्यातील संघर्षावर तोडगा काढणे आवश्यक आहे. 5Gi चे स्पष्ट फायदे असूनही ऑपरेटर्सना सुसंगतता आव्हाने आणि 5G इंडियासाठी वाढीव लॉन्च खर्च येऊ शकतात.

भारताचे उपक्रम:

- भारतनेट कार्यक्रम 2017 मध्ये सर्व कुटुंबांना परवडणारी, सुलभ ब्रॉडबँड कनेक्टिव्हिटी देण्याच्या उद्देशाने सुरू करण्यात आला होता. ग्रामीण समुदायांसाठी इंटरनेट, ई-आरोग्य, ई-गव्हर्नमेंट, ई-बँकिंग आणि इतर सेवांमध्ये प्रवेश करणे हे उद्दिष्ट आहे.
- नॅशनल ऑप्टिकल फायबर नेटवर्क ग्रामीण भागात (NOFN) ब्रॉडबँड क्रांती आणेल अशी अपेक्षा आहे. या प्रकल्पामुळे देशातील प्रत्येक ग्रामपंचायतीला 100 Mbps ब्रॉडबँड मिळेल. फायबर विश्वासार्ह बँकहॉल देते, जसे की आम्ही आधीच पाहिले आहे, जे 5G ची तैनाती सुलभ करते.
- दूरसंचार विभागाने अलीकडेच रोडमॅपचे परीक्षण करण्यासाठी आणि 2020 पर्यंत 5G स्वीकारण्यासाठी राष्ट्रासाठी धोरण तयार करण्यासाठी उच्च-स्तरीय परिषद स्थापन केली.
- खाजगी दूरसंचार सेवांसाठी सूट
- भारती नेट उपक्रमाच्या दुसऱ्या टप्प्याचा भाग म्हणून ग्रामीण भागात वाय-फाय आणण्यासाठी भारती एअरटेल, व्होडाफोन इंडिया आणि रिलायन्स जिओ सारख्या व्यावसायिक दूरसंचार प्रदात्यांसाठी सरकारने 3,600 कोटी रुपयांची सबसिडी अधिकृत केली आहे.
- संशोधन आणि उत्पादन विकासासह 5G क्रियाकलापांना वित्तपुरवठा करण्यासाठी 500 कोटी रुपयांचा निधी स्थापन करण्याचा सरकारचा मानस आहे.

- 2018 साठी भारताचे राष्ट्रीय डिजिटल कम्युनिकेशन धोरण 5G च्या महत्वावर जोर देते जेव्हा ते दावा करते की 5G, क्लाउड, इंटरनेट ऑफ थिंग्स (IoT), आणि डेटा विक्षेपणासह अनेक अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा संगम आहे. वाढणारा स्टार्ट-अप समुदाय, भारताच्या डिजिटल प्रतिबद्धतेला अधिक सखोल आणि गती देण्याचे वचन देतो आणि संधींचे एक नवीन क्षितिज उघडतो.

स्थानिक कंपन्या देशांतर्गत आणि जागतिक बाजारपेठेत स्पर्धा करू शकतील.

पुढे जात आहे:

- भारताला त्याचे 5G उद्दिष्ट साध्य करायचे असल्यास देशांतर्गत 5G उत्पादन वाढवणे आवश्यक आहे. हे करण्यासाठी, सरकारने देशांतर्गत 5G हार्डवेअर मार्केटला सक्रियपणे प्रोत्साहित करणे आणि वाढवणे आवश्यक आहे.
- किंमतीचे तर्कसंगतीकरण: सरकारने 5G आणण्याच्या भारताच्या आकांक्षांना अडथळा न आणता लिलावातून पुरेसा नफा मिळवण्यासाठी स्पेक्ट्रम किंमतींचे तर्कसंगतीकरण केले पाहिजे.
- ग्रामीण-शहरी अंतर बंद करणे: जरी 5G विविध बँड स्पेक्ट्रमवर कार्य करत असले तरी, त्याची श्रेणी कमी बँड स्पेक्ट्रमवर लक्षणीय आहे, जी ग्रामीण भागासाठी फायदेशीर आहे.

निष्कर्ष:

- 5G तंत्रज्ञान उपयोजन जे पूर्वी भारतात होते ते कंपन्यांना तेथे 5G उत्पादने आणि समाधाने तयार करण्यात आणि तयार करण्यात मदत करेल, ज्यामुळे 5G मानकांमध्ये काही आवश्यक बौद्धिक संपदा अधिकार (IPR) तयार होतील. भारताला शक्य तितक्या लवकर देशांतर्गत दूरसंचार उत्पादनाला चालना द्यावी लागेल जेणेकरून

Guru Deekshaa IAS is happy to announce first ever kannada current affairs magazine for kannada medium aspirants of Karnataka. The three important thumb rules for any competitive exam are

Vijay Kumar G

Founder and Director
Guru Deekshaa IAS

- First-NCERT/STATE syllabus books which helps to develop your understanding on the subjects
- Second-Daily current affairs helped to build your further understanding of the events related to your examination, Apart from knowledge it build the personality of an individual which brings in confidence to face any examination.
- Third-Practice previous year question papers and mock test available in the market to train your mind as per the requirement of the examination.

Thousand miles of journey starts with single step, We at Guru Deekshaa have taken this first step towards empowering you to prepare for civil for services. Now its your turn to start preparation and achieve your dream of becoming IAS/IPS.

CALL US FOR MORE DETAILS

 76 76 74 98 77

JOIN OFFICIAL TELEGRAM FOR MATERIAL AND UPDATES

 @GURU_DEEKSHAAIAS

FOLLOW OUR INSTAGRAM FOR DAILY UPDATES

 GURUDEEKSHAA

